

Tisztelt Miniszter Úr !Tisztelt Polgármester Úr !Tisztelt Ünneplő Csillaghegyiek!

A 62 évvel ezelőtti forradalom, és szabadságharc évfordulójához közeledvén gyűltünk ma össze megemlékezni Magyarország e dicső eseményéről, a múlt hőseiről, levonni a napjainknak szóló tanulságokat. Ma már egyre kevesebben élnek az események cselekvői, szemtanúi közül, ezért szigorú kötelességünk, hogy október 23.-ról hitelesen szóljunk, mert mind nekünk, mind a jövő nemzedéke, nemzedékei számára csak így válhat igazi, tartalmas ünneppé 1956.

2011-ben az Új Ember katolikus hetilap megszólított néhány 20 év körüli fiatalot, mit jelent számukra október 23. Biztos, hogy ez teljes népességre vonatkozó reprezentatív mintának nem tekinthető, de a tétova válaszok rámutattak: 1956 élménye, és emléke halványul. Válaszaikból csak sejtésként tört elő, hogy október 23-a nem pusztán történelmi tananyag, hanem meghatározója az akkori emberek életének és az azóta eltelt éveknek: valami nagy dolog történt aznap. A katolikus liturgia szerinti missziós vasárnap előestéjén küldetésünk van tehát, hogy ezt az érzést megerősítsük, '56 tanulságait a fiataloknak is tovább adjuk.

Mi is történt tehát október 23. és november 11. között itt Magyarországon? Valljuk be őszintén, a Sztálin halála után megindult szabadabb társadalmi légkör teret adott a baloldali értelmiségiek számára a demokratikusabb, de a szocializmus keretei között elképzelt reformfolyamat követeléséhez. A súlyos gazdasági helyzet is szerepet kapott az események kialakulásában, de annak csak egyik motívuma volt. A szovjet csapatok Ausztriából történő kivonulása, a többi keleti államban bekövetkezett felkelések új reményt adtak, de valójában a nemzeti érdekek, értékek pazarlása, és az ország elmaradott állapota miatti elkeseredettség vált a fő motivációs tényezővé. Ennek adott nyomatékot az egyetemi diákságnak a 16 pontban megfogalmazott kiáltványa, és a nyílt szovjet katonai beavatkozással fenyegetett lengyel események iránti szolidaritás jeléül a Bem szoborhoz szervezett békés tüntetése. A fiatalos lelkesedéssel megfogalmazott követelések demokratikus rendszert, vélemény- és szólásszabadságot, jól szervezett gazdasági életet, méltányos bérezést követeltek. A békés fellépést a kommunista pártvezetés ellenséges reakciója és a fegyvertelen tömegre leadott sortűzek nemesítették aznap este vérrel szentelt forradalommá.

Az októberi napok ugyanakkor túlmutatnak határainkon, egyetemes értéket képviselnek. Az Egyesült Államok elnöke, Kennedy – igaz, csak 4 évvel később - kijelentette: *„A történelem kezdete óta nincs még egy nap, mely világosabban mutatja az ember csillapíthatatlan vágyát a szabadság iránt – bármily kicsi is a siker esélye, s bármily nagy is az áldozat, amit követel.”* Igen, a siker esélye csekély volt, és ma már látjuk: illúzió volt abban hinni, hogy bő tíz évvel Jalta után békés úton meg lehet változtatni a nagyhatalmi alkuk eredményét, lerázni az orosz igát. Tudjuk,

hogy ehhez több, mint 30 évvel később, a megroppanó Szovjetunió Málta partjainál megtörtént kapitulációja kellett. A történelmi eseményeket ugyanakkor nem szabad csak a mai eszünkkel értelmezni. 1956 emberi helyzetállása nem érthető meg anélkül, hogy ne beszéljünk az egyházak nemzetnevelő, erkölcsjobbító szerepéről. Igenis, az egyházak nevelő szerepének oroszlánrésze volt abban, hogy a nemzet nem tűrte tovább az állandó megszegyenyítést, az újságokból, a rádióból, a politikusok szájából áradó harsogó hazugságot, a kommunista csőcselék durva uralmát. Volt Mindszenty József bíborosunk, Ravasz László püspökünk. A hit még erős volt, és ezáltal a nemzet erkölcsi tartását még nem törhették meg.

Ugyanakkor a történelmi realitás bukásra ítélte a reményt, hogy hazánk a szovjet övezetből kilépve semleges országgént folytassa azt a polgári értékrendű építkezést, ami a kékcédulás választások eredményeképpen 1947 után megszakadt. A forradalom, amely a szovjetek csalárd tárgyalással elfedett beavatkozásával szembesült, ezért 3 nappal a Halottak Napja után immár szabadságharccá válni kényszerült. Szabadságharccá, mivel miközben a szovjet diplomácia, és katonai vezetés – elismerve annak legitimitását - a kivonulásról tárgyalt a magyar kormánnyal, a valójában megerősített haderő átcsoportosítása után november 4.-én megindította a támadást. E harcban '56 szellemi vezetői, harcoló hősei magukra maradtak, mert a nagyhatalmi érdekek mást diktáltak. A szuezi válság lekötötte a nyugat-európai kormányokat, az USA közvetlenül elnökválasztás előtt állt és nem akart konfliktust a Szovjetunióval, az akkori alelnök, Nixon osztrák határra történő látogatása is csupán propaganda fogás volt. Az ENSZ közgyűlése részéről csak annyira futotta, hogy elítélte a szovjet beavatkozást, felszólította a Szovjetuniót csapatai kivonására, és elismerte a magyar nép jogát arra, hogy nemzeti érdekeinek megfelelő kormánya legyen. Ezzel a Corvin- közű, Széna téri, a Kiscelli kastély körüli, a csepeli szabadságharcot vívók sorsa a belső árulókkal és a külső túlerővel szemben megpecsételődött. A véres megtorlás elkövetkező három éve alatt az amnesztia ígérete ellenére mintegy 400 embert végeztek ki, több mint 21 600 személyt börtönöztek be, 16-18 ezer főt internáltak, miközben közel 200 000 ember menekült el az országból.

Nagy Gáspár: Fénylő arcok és tükörképek c. versében így összegezi a történeteket:

A többit tudjuk:

a napsütéses

október végi keddből

miképp lett ködülte

novemberi első vasárnap

amint az árulás szennye kiáradt

*a tizenkét fényes napra
a tereken a friss sírokra
az elfagyott krizantémokra...
De az arcok velünk maradnak
de a szemek velünk maradnak
az idő ezüst orsóján a képek
visszahozott örök emlékek...*

Mit is üzennek az arcok, a szemek nekünk, és a jövő generációinak, mi a tanulság számunkra is 1956 októberéből? Csupán a veszteségbe, a megváltozhatatlan eseményekbe történő békés belenyugvást? Az idő emlékeztető olvasztja a történeteket, de utat is mutat az új tettekhez. A szinte folyamatosan játszott Egmont nyitány, a meg- megszakadó rádióadás küzdelemre hívó riasztás volt, amelyre ma is választ kell adnunk. Október mártírjainak üzenete az, hogy helytállásukat valósítsuk meg saját korunkba ágyazottan! Ha az akkori történeteket, a diákság egykori 16 pontját lefordítjuk napjaink feladatává, világossá válik az üzenet, a mai, és a jövőnek szóló küldetésünk: a nemzetek rendszerébe kapcsolódva megóvni nemzeti identitásunkat, önrendelkezésünket, megteremteni és megélni belső demokráciánkat, méltányos életet teremteni hazánk lakói számára. 1956-tól eltérően ez nem kíván véres mártír áldozatot, „csak” hittel és emberséggel végzett hősi munkát. Ha jól tesszük dolgunkat, valóra válhat a „Láthatatlan kőre vésem” c. versben kimondott igazság:

*.... engeddd hogy egy láthatatlan írka-kőre vésssem
miképp is szólanék most '56 ügyében:
tudva bár, hogy szavaimnak nem lesz táboruk
de fájó árulások és zajló testvérháborúk
heveny idején kell kimondanom: cáfolhatatlanul
csak a hősöknek és mártíroknak van igazuk!*

Amikor 1956 októberében a tömeg elindult a Műegyetem előtti térről a Bem szoborhoz, kifejezve a hasonló törekvéseket megfogalmazó lengyel megmozdulások iránti szolidaritását, még nem lehetett tudni, hogy ez a nemzet jövőjét meghatározó forradalom és szabadságharc nyitánya. Nem győzhetett e szabadságharc, de bukása egyben a kommunizmus végének kezdetét jelentette, amelynek gyümölcse 1990 után érett be. Miként az 56-os diákok, mi sem tudhatjuk teljes bizonyossággal, hogy mely tettünk milyen következménnyel jár, de ha napi életünket az egykori forradalom

üzenetének tükrében alakítjuk, akkor biztosak lehetünk, hogy jó, és méltó utódai lehetünk 1956 hőseinek.